

miljenko stanić

ulica u varazdinu

ribe se igraju

mileta radovanović

Obrali su se u selu. Iznenadno, nešto, otrov neki, u svakoj porti, u kamenu, kostima, u granju zamršen, i on će dugo još vjetati. Isparu iz zemlje nikli. Ili, dugo godina ravaće se i dimiti. Biće dokaz njezinski i čuvali od brščika, a oni se stidjeli da pokazuju da nijesu to i davali svakogodino po malo ploda. Kameno i to, Čekali... I tako, odjednom probodali, grane im se u ruke pretvorile, i u puške, promjenjili boji i mjesto ploda upitili oštrelje vorbače. Otvorili svaku vrata i zavizili u svaki ugao.

A onda ih je pri izlazu graja oglašavao. Prozula se kao nesto dugovozivano i na sru sprecavano, čvrsto i brižljivo, no ipak nedovoljno, umotano. Pokidaš je resko sve nititi, bezumno i istrojno pletenje. Izvila se smagom nosena, udarila u neprobojne i glake, zasvodenje i obilato človeke stijene, pa se bez kolehanja survala uz potmušu jefanje u dno klisure.

Povukli su se u gomili, i pojednačno. Pristajući. Kao mogla kad polako izvlači i prikuplja raščeljano pramjetno. A onda zaplovili neuhvatljiva, tražeći šturu koju će zamudjati i obnevijeti. I ostavice

pokažuće ga. Zna on kuda se žure. Rijeku će da pregaze, a ne znaju gaza — preveče ih.

Ruke i usta ne miraju. Dogovaraju se, sinu mu. Žutno nešto privaju. Možda se i dovikuju ili pjevaju, ako im je do pjesme. A on ne može ni glavu podići. Nejudi, skotovi — pomisli. Čovjeka ovako natovarišti... Nos mu se po zemlji i sve češće propada između krunjih oblutaka kamena. Bijći mu, čini mu se. Uklanja se hitro i vješto, da ga ne zdrobi i u bračno ne prvoroti.

Nista, rijeka je već tu, misli. Postiće ga da se vrati, nadala se. Vojske su i do sada prolazile a niko ga nije ni pogledao. Nikome nije nista ni uradio. Ni oko narušio. A šta je kome i trebao? Sem selu, razumije se. Čuvao ga, kao s jeseni poljanici roži od narodljivih vrana. Odm nešto šutnjevi u pećine. Ko čuva selo? On, Marko Medić.

Zbijla, trže se, šta misle ovi od mene? Nutovarili su ga — podnijete. Tražeći put da im pokaže

Nikad se nijesu bježali tako obradovo. Očima ne može vjerovati da su stigli. A opt, siguran je u njih. One ga jedino nijesu iznjevile. Čak bi mogao reći — sjajno ga služe. I jedino one. Jezik mu je davno zamijenio; zaskorovao, ni sam ne zna zbog čega, a uine skoljke naselila tisina koju nikad niko ne mogao istjerati. Jednostavan, nisala utocište i da ne se. Ili se nijesu tako činili. Skuplja se i isprasavljala, ko zna kako i koliko puta. Zalila svaku poru i zauvijek se ukovivala. Okučila se.

Vidi: rijeka grabi. Bježi a nikad da pobijegne. Mahnita kao i uveček. Vizijasto, hitrogiro djevoje koje niko ne uspije pamamtiti da svrati pokraj puta, na časak makar. I sebe će na kraju pojeti. Upila se i svakog dana sve dublje propada, kao da od sunca bježi. Nebo se isteglo u duguljastu tanku opunu, modrkastu i nevjesto krojenu. Negdje se neglo i skoco bezrazložno proširi, pa se opet sužava. Čekao da se otinke a ono se ipak odreži. Za dlaku, bar. Svidje mu se to, prije pun u životu. I bi mu novo nekako. Neslućeno i nesanjano.

4

Prosto se ne može načuđiti — toliko ribe nikad nije vidio a nije je, ni bilo. Rijeka je posna i uz to prespredeno lukačava. Krije i ono što ima, ljubomorno skoro. Ribe se učute i pliondu ispod kamena. U sunrak se tek pojave, izmili i prakčaju se po krajevima gdje se voda ulijenja i sprjateljila s obalom. Zaklikoču riječku i ona se namreška kuugovinom koji se odmah postiđeno izgubi.

— U kakvo su danas veselje uđasile, pišta se. Raduju se što odlazim? Ne, nije zato. Vratite se, neće u neporat. Pustite ga, misli.

Vidi, ili mu se pridiđinjava — i graju se. U jatima i rojevima. I sve otoči. Prate ih u stopu. Ne može ih ni izbrojiti, taliko ih ima. Zaboravio je na teret i na vodu koja ujeda, kosti smrzava.

(nastavak na sled. stranici)

Alen BOSKE

MENJANJE PARIZA

Notrdam je stanovala u Hotelu de Komers. Slobove smo pisali u takšiju, Otkrivali na dnu podruma serum protiv beznadne iuge.

Pesnici se vesali: bilo je veselo. Slikari slikali sopstvenom krviju: bilo je jako toplo. A sada, Parizu, ti si stanisće lažnog neba, reke koja nema više naglasak twojih kipova, Parizu, ti koji ideš u sopstvenoj pogrebnoj pratnji pa čak i ne plačeš.

(preveo Vasko POPA)

ALEN BOSKE (Alain Bosquet), rođen 1919, jedno je od najznačajnijih imena posleratne generacije francuskih pesnika. Pesnik je to veran nespokojušni svome, svoga doba i svojih reskih slika ito ga vode opamom i vicom noža, vicom, ustvari precvećajući kulturu jednog sveta koji treba iznovu stvoriti ili zajedno s njim istrujeti. Najznačajnije su mu slike pesama: «Ul spomen moje planete», 1948.; «Mrtvi jezici», 1951 (nagrada nagradom «Apollinaire»); «Kakvo izgubljeno kraljevstvo», 1955 i «Moja prva oporuka» 1957 (nagrada nagradom «Senti-Bon»). Uz poeziju Boske piše i održava eseje medju kojima je naročito zapažen onaj o pjesniku Sen Džon Peru.

Alen BOSKE

OTSUTNI PARIZ

Parizu izgnanički,
Parizu otsumi,
Parizu skriveni pod kožom,
dečim svoje meso svojim pesmama.
Znaj da je zora postala bludnica,
zatim da se nebo propilo:
Sećas li se?
U Pasiju su lovili morske zvezde;
na Pon-Nefu kralji poljupce vraćajuči,
na Otečjkoj kapiji
brali sonete kao same žiroroge,
Ahl kako prija lagati,
včtar vara zajedno sa mnom.
Studentkinja mi šapuće:
«Grudi mi lude od snova!»
Okušaći njeni ljubav jer raka pod zubima
kao sveći kroasani.
Dragi Obelisku!
otkako su tvori ibisi pohegli,
zamerujujući ih rečima,
za mnom gundaju štati,
oni koji smatraju moje reči vojem.

(preveo Vasko POPA)

LUDI FIORENTINO, rođen 13. februara 1913 godine u Mazara del Vallo (Trapani), gradu zapadne Sicilije, a sad živi u Sieni, gde na univerzitetu predaje španjolski jezik i književnost i uređuje književnu reviju «Avanturas».

Najznačajnija njegova knjiga poezije je »Bazalto koju je u prevdaju Ante CETINEO kod nas izdao »Nolite 1955 godine.

Ludi FIORENTINO:

I LJUDI PROHODE

III

Znam, znam: zvjezdoplava, Kartezijusa privrženice,
Ti uživaj u sjenama. Zar ne vidi koliko ima sjeni?
Ali kako si neračunao, srce mijenjivo.
Na usidrenom okolu, strahuješ od pučine
i let mi galebova uskrćuješ.
Sad smo sâm jedan, a sad dvoje,
okinuti,
pruženi da se ugrabimo ako sjeni popuste.

O pentagram noć udara
studenu kia i kuca na predvorje sičano.
Ali ti moje jedro bijelo, ti grožde kozlačevu,
koje je sjeverac jezom prožimo,
mjesečev pero, slatka, bez osiornih varki,
gdje si?

Srce na vrhu usana,
nadnesi se nad let galebova
u Nercevje more što se sve više modri
u obzoriju luku i na dalekoj
obali Sikana

Uzalud! Uzalud!

Na začuđen grad slatko
pada noć s tonovima ružičastim:
djevojka čista zatočenih vjeda.

XXXII

O sre, o poezijo. Utiniste me
Acisom Galantej.
Moj Ciklop

je vrijeme.
Ali da. Varka je život.
Majo, život je san. K tebi cu doći
da dadem riječi disaj tvój

(preveo Ante CETINEO)

covecanstva

RUI RIBEIRO KOUTO, itaknui brazilijski pesnik, rođen je u Samosu 12. marta 1898. Diplomirao je prava u Rio de Janeiro. Za vreme studija bavio se novinarstvom. Godine 1921 izlazi mu prva zbirka pesama »O jardin de confidencias« (»Prve lipovetele«) a 1922 prva zbirka prijevodača »A casa do gato cimenter« (»Kuća petanjastog miškara«). Od 1928. g. raznim različitim položajem u diplomatskoj službi. Sada je (od 1947.) ambasador u Beogradu.

Dosada je izdao desetak zbirki pesama na portugalskom jeziku i tri na francuskom. Dela su mu prevedena na švedski, madarski, italijanski i druge jezike. Dobitnik je Međunarodne nagrade za poeziju (1957). Kod nas je u prevodu Ante Četinaea »Zorae u svojoj maloj biblioteci izdala izbor Koutove poezije »Dugi dane« (1952) i njegov roman »Kaboklas« (1957).

Ribeiro KOUTO:

SIKITA, BILU

Sikito, Bilu, Das Dores, Senorinja,
Gdje ste, v' moga vremena djevojčice!
Jedne su imale kovrće, druge pljetenice...
Djevojčice iz susjedstva, iz onog vremena,
Gdje ste vi, žive ili mrtve, ruže ili ljetopice?

Sikita preskakivala šonop i žmurke se igrala,
Das Dores pjevali u kolu više nije uživala,
Senorinja bila imućna, gordo vezane trake je imala,
Ptice, gačke o vilama, Bilu je pričala,
Bilu je voljela tiba sa mnom govoriti.
Bilu je htjela moja žena biti.
Ništa ne znate o meni, vaših dana sjeni,
O meni koji razmisljavam dolazim u davne ulice.
I promatram snuđeno starinske kućice.
U malenim baštama zovina stabljika raste.
Je li to ona ista kojom su naše igre mirisale?
Djevojčice koje se konop preskakale i u kolu pjevale
(Jedne pljetenice a druge kovrce imale).

Da li su vaše kćeri, vremena moga djevojčice?
(Jedino možda Senorinja prohodi svijetom lako,
Puna dragulja, raskošna, bogzna kako).

Sva je nevinost umrla, zbogom djetinjstvo moje!
Između vjernih slika koje u meni stoje
Prohodim ka vedenim slatko i polako.

Budite andeli moji, o vjerne slike!
Dodata s pjesmom i kola i letice tako
Dodata snahati krimila, andeli mojih dana,
Dodata pjevati tihim glasom u svu mome.
Da mi smrt jednom bude namisljana.

(preveo Ante CETINEA)

DELU NAUM, rođen 1915., jedan je od najdarovitijih i najamelijih mladih rumunskih pesnika. Niz zbirki pesama strazio je u knjizi »Hodnik snai« (1944) a druge poesete i eseiste u tekstovne objavio je u knjigama »Zabranjena strabotac« (1945) i »Zamak stepa« (1946). Njegovo najnovije delo, velika pesma »Proleće sveta« predstavlja potresno svedočanstvo o sudbinama pesnika-borce.

Delu NAUM

SAMA I NEPOMIĆNA

Kada zastaneš pred ogledalima
ruka neka izlazi iz biserih voda da te miluje
ruka koja je uvek evoja
ta ruka od velebita od hrtanje
od uspomena na kubave i dugu sastanku pred ogledalima

I ovoga puta camena mi nemaju više senke
samo mi noge jutre
nužni ti bickli ta burad natovarena ščirima
Preći čemo učiće ne videvši što se događa
u ovom su zaveždaju iznošene pepejungine cipele
ali se to nas uopšte ne tiče
u praznou onoj prostoriji možda odjekuje harmonika smrš
Ono što vidim lepić je kojeg je voz pregazio
ono što dođem krv je tvaja kao stablo
ono što cujuem kosa je tvaja kao školjka

Eto ogavnj uspomena telo moje prepovoljeno
polovina moja crvena polovina moja plava
jama linija koja me deli
ispisala si je ugrižavši mi dlanove
eto polovina moje mirene polovine moje bježnje
Biće ti potrebne jači egale da ih zašijes
gipkija užad voščiti prsti
biće potrebljano sam da učitim ono što smo zajedno voleli
i pogovorec će biti potreben da se slobođena kreće
kada tu proći kroz puni ovaj grad
u lepotu svog gjinjarcuškog odelu.

(S rumunskog Vasko POPA)

/nastavak sa preth. str./

Pita se: jesu li ovo vojnici ili kukavice? ili ne znaju što je riba? Nemoguće da je nijesu vidjeli. Ni je ovo jedna rijeka na svijetu. A i ako jeste, davo će je znati dokle dopire. Da, sigurno su vidjeli ribu, samo ne kada se igra. Ali joj je igra kobna, otrova neki pogani, pomili. Svjeđeno: vidjeli, ili ne — oni biježe. Umiči. A one za njima, ja-tima opet.

Tek kada su pregazili, sinu mu: nijednu nije vidi. A prakšale su vodu. Voda je otsakala, klobučala... Šime su, pomisi, a i bez. I voda je hitra, brzica. Sakrijte ih kao zmija noge. I one se kriju. Mudre su i više uostalom. Zna on to dobro.

5

Oni ga zaista neće pustiti. Sledi se pri pomisi na to. Ako ga ne poste do Velikog Kaka, neće nikada. A i zaluču je onda, ne zna se vrati. U sopstvenim očima je počeo naprećać da čili. Cini mu se pro-pače u točlu, u kržljavom, pepe-ljavom, zburju godje se ni zmija ne može često sakriti. I samo da prodigne, da se izogni, da isčili do neviđa, a onda opet da izđika u onog poznatog, čvermatog glavučića Marka.

Fino vidi: izmije mu selo, otuđuje se. I lijepe došlo nekako, poznati ga ne može. Gleda ga kao na dlani. Kuće se zaključi i svaka ga doziva, mase mu. Nebo gore — livada bez plota, a on je mislio: objedi jedan, same iznad seba i klišare. Toliko da il pokrije.

Ipak će se vrati — njezi. Bez išček odobrenja. Stušice se niz ovo lisavovo, razgubano hodo u pravo na rijeku. Mora to, radi riba i igre, pomisi. I ne samo radi njih. Jednostavno — mora.

Kada se vrati, neće ga poznati — občeta. Čudić se svi, i stvarno biće nevjerojatno pomalo. Riješio je u trenutku da ne istupe ni jedno dijete. Mogu ga i dalje zadirkavati, gomilom onako. Neka ga gadaju: kamenjem, smokvama, iverjem, tim hoće. Ni vidjeti neće ostaz, ni bol pakizavati, ni ljutnju nikakav. Ali ne, od danas pogorje ne smije olijepiti, naprostiti — sve će podnosti. I potepaće im. Svakom djetetu redom, samo da se vrati — pomisti.

A stoje tako neće sačekivati i napadati. Prijaci mu se da ona ope skrivena u onoj zavjetini, i od nege gluvijo, i načekuju venu, i vjetar joj neki ludi znakupio nešljepje, napjelje i napjelje prame-nje, pa se pjan od zadovoljstva tira njime i rasjeruje ga nemilosrdno. Krv mu usključa, dode mu da ga račerupa i iskida do posljednje vlasti. Da mu iščasi sve zglobo-vje i resturi zaunjevik umrtiljene nitit.

6

Cini mu se — leti. Krila ga nosi. Divota — Marko okrilatio. Šta li će sve o tome po selu brešiti.

Cudo jedno — ne može se zau-staviti. Rijeka mu treći susret, pa se izmije. Njise se i hode da iskipi iz korita. Sve mu igra pred očima. Nekakva mulko prozima koprena mu se navukla na njih. Nema vremena da je skine, ni da stane, ni da se osvrne, a bode ga neto po ledima. Osjeća — ramena slobodna, ruke se raspojasale i oživjele pa se neprestano glose sa dracama i grmenjem.

7

Ugazi u rijeku. Nije dobro ni za-koracio i igra poče. Lijuti se — nema ih mnogo. Gdje koja, tek, Sve okre njega, a on ih ne vidi. Voda se samo propne. Njego ribe, čudi se. Avenitijska, nevlidiva riba, pro-cijedi u sebi negde nečujo.

A onda se ukopao u hladnu po-selu rijeke, skamenje se, pa za-dihao ukočen i oduzeti. Na sasvim pomraćenoj kopreni ispred očiju za-svetuljalo mu je morske iskrivljivih, zlačastih krijuški. Pomjicale su se odnekod sa pramenjem bijele, fino rasčesljane venu, zaigrave oko glave, pa se sve to utoplilo u crnini. Gecbo, ga, blažilo i mafolovo istovremeno, dok ga je bol zgroat i sunovratio u neodoljivu brzicu.

8

Rijeka se umirila a ribe potonule.

Mileta RADOVANOVIC

Tadeuš RUŽEVIĆ

BEZ PREDRASUDA

Pričam istoriju
ne mroža zanimljiv

spaljivanje stihova
vrši se u stilini
to je obred
Uten gestova
paticim

spaljivanje stihova vrši se
u običnoj dekoraciji
stro tri stolice
ormar s knjigama

gori papir
igra plamen
dim se dize gore
Kada su se reči radale
tukao je
sada čuti

truje ga vatrica
i pepeo se međa

Z I D

Okremda se sada židu

pa ona me ipak voli
zašto se okrenula od mene

znači takozim se pokretom glave
može čovek okrenuti od sveta
u kojem svakuci vrapci
i miladići nose
drčavne krvavice

Osa je sada sama
pred licem mrvog žida
i ostala gauček tamu

ostala kraj žida
sve veća i veća
sa stisnutim pescicama

a ja sedim
s kamenim nogama
i ne mičem je s toga mesta
i ne odnosim je
lakin od sežaba

PREŽIVEO

Imam dvadeset i četiri godine
preživeo sam
vođen na klanicu

Prazne su i nepotpune reči:
čovek i žver
ljudav i mržnja
neprijatelj i prijatelj
tama i svestost

ubija se čovek kao i životinja
video sam
furgon iskasapljivim ljudi
koji neće preživeti

samo su obični pojmovi izvazi:
vrline i zločin
istina i laž
tepotu i rječnica
bradrosti i kakanjeluk

Jednaku vrednu vrline i zločin
video sam
čoveka koji je bio
postenjak i zločinac

Tragični učitelji i majstori
da mi vrati vid, sluh i gezor
da joj jednom imenuje reči i pojmove
da odvoji sečilo od tame

Imam dvadeset i četiri godine
preživeo sam
vođen na klanicu

TADEUS RUŽEVIĆ (Tadeusz Rózewicz) rođen je 1921. g. u Radomsku. Za vreme okupacije bio je u partizanima. Pošle oslobođenju studirao na Jagelončkom univerzitetu u Krakovu. U književnosti se javio posle rata. Isklesio ogroman uticaj na pesnike svoga pokolenja i na najmlađe poljske pesnike. Njegova najpoznatija poljska pesnik je postojala generacija. Objavio je knjige: »U kašici vodes (satire, 1946); »Nemire (pesme, 1947); »Cvjetne rukavice (pesme, 1948); »Pet poema (1950); »Vreme ito prolazie (pesme, 1951); »Pesme i slike (1952); »Odabrane pesme (1953); »Ravnica (pesme, 1954); »Srčani klasi (pesme, 1955); »Opalo lišće s drveća (prijevike, 1955); »Osmesice (humoreske i pesme, 1956); »Osvorena poema (1956); Sabrane pesme (1957).